

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ССЫЛКИ

1. Интерактивные панели (мультиборды) для школ. URL: <https://videostena.by/katalog/integraciya/obrazovanie> (date of access: 21.04.2025).
2. Русский язык : уч. пособ. для 7 кл. учрежд. общ. ср. образов. с белор. и рус. язык. обуч. / Т. Н. Волынец [и др.]. Минск : Нац. ин-т образов., 2020. 239 с.
3. Савко И. Э., Савко И. П. Обучение студентов-филологов подготовке учебных презентаций по русскому языку // Чатырнаццатыя Танкаўскія чытанні : зб. навук. арт. / БДПУ імя М. Танка. Мінск : БДПУ, 2024. С. 297–300.
4. LearningApps.org. URL: <https://learningapps.org> (date of access: 21.04.2025).

УДК 811.161.3+130.2

ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ З НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНЫМ КАМΠΑНАНТАМ У СВЯТЛЕ ФАРМІРАВАННЯ ЛІНГВАКУЛЬТУРНАЙ КАМПЕТЭНЦЫ

А. Л. Садоўская

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4,
220030, г. Мінск, Беларусь, sadovskayaal@bsu.by*

У артыкуле звернута ўвага на ролю беларускай фразеалогіі з нацыянальна-культурным кампанентам у фарміраванні лінгвакультурнай кампетэнцыі пры вывучэнні мовы. Адзначаны багаты лінгвакраізнаўчы і лінгвадыдактычны патэнцыял фразеалагічных адзінак, прэзентуюцца розныя спосабы адлюстравання нацыянальнай культуры ў семантыцы і кампанентным складзе фразеалагізмаў.

Ключавыя словы: фразеалогія; нацыянальная культура; лінгвакультуралагічны падыход; нацыянальна-культурны кампанент; лінгвакультурная кампетэнцыя.

Пытанні актуалізацыі працы з фразеалогіяй з нацыянальна-культурным складнікам можна патлумачыць зрухамі апошніх дзесяцігоддзяў як у адукацыйнай сістэме цалкам, так і ў методыцы выкладання беларускай мовы ў прыватнасці. Размова ідзе пра змену парадыгм адукацыі ад ведацэнтрычнай да культуралагічнай, звязанай з далучэннем навучэнцаў да культуры народа, адлюстраванай у мове, і ў выніку – прызнаннем лінгвакультуралагічнага падыходу да навучання беларускай мове адным з прыярытэтных напрамкаў сучаснай лінгвадыдактыкі. «Асэнсаванне непарыўнай сувязі мовы і нацыянальнай культуры спрыяла ўключэнню этнакультурнай кампетэнцыі ў лік асноўных стратэгічных мэт адукацыі і найважнейшых катэгорый лінгвадыдактыкі. <...> Дзеля развіцця асобы і адраджэння нацыянальнай культуры неабходным з’яўляецца і прынцып скіраванасці навучання на этнакультурнае асэнсаванне беларускай мовы» [3, с. 129].

Фразеалагізмы варта разглядаць як каштоўны элемент гісторыка-культурнай спадчыны беларускага народа, які своеасаблівым чынам прэзентуе непарыўную сувязь мовы і грамадства, мае высокую лінгвакраізнаўчую каштоўнасць і

з'яўляецца ўдзячным інструментам для фарміравання лінгвакультурнай (этнакультурнай, культуразнаўчай, этнакультуразнаўчай) кампетэнцыі, або нацыянальна-культурнага ўзроўню валодання мовай. Нацыянальна-культурны кампанент, або этнакампанент, фразеалагічных адзінак мае адносіны да этнічнай духоўнай або матэрыяльнай культуры народа і надае ёй ярка выражаны нацыянальны характар.

Устойлівыя выразы адлюстроўваюць нацыянальную культуру беларусаў адзінкамі свайго лексіка-семантычнага (кампанентнага) складу. Да культурна маркіраваных адзінак адносяцца шматлікія арыгінальныя фразеалагізмы, якія характарызуюць працоўную дзейнасць і матэрыяльную культуру беларусаў, знаёмячы з рэаліямі і прадметамі традыцыйнага сялянскага побыту: *як сечку рэзаць* (гаварыць) 'вельмі хутка і невыразна, неразборліва', *пустая малатарня* 'чалавек, які займаецца пустымі размовамі; балбатун, пустаслоў', *малая сошка* 'нязначны, малаважны, неўплывовы чалавек', *адпускаць лейцы* 'змяншаць кантроль, паслабляць увагу, пільнасць, патрабаванні да каго-небудзь', *брацца за гуж* 'пачынаць якую-небудзь справу', *лавіць пугай вецер* 'пасвіць жывёлу / гультаяваць', *барана з адным зубам* 'чалавек, які выконвае што-небудзь несур'ёзна, безадказна, без ахвоты, няўмела', *спадручная сякерка* 'чалавек, які знаходзіцца на паслугах, якога ў любы час можна выкарыстаць для выканання якой-небудзь працы', *як у калгасе* 'павольна, неахвотна (рабіць, працаваць)', *цэп у цэп* 'роўны з кім-небудзь; пераважна ў працы' і інш.

Асобна варта згадаць і ўстойлівыя моўныя адзінкі з назвамі традыцыйных беларускіх страў і прадуктаў харчавання: *сёрбаць лапцём боршч* 'гібець у беднасці, галечы, быць адсталым, некультурным', *сала за сала заходзіць* 'жыве заможна', *несалёнае сала* 'няўдзячны чалавек, які незаслужана робіць каму-небудзь непрыемнасці', *як мачанка (на патэльні)* 'вельмі павольна, марудна, прыгнечана', *стрэліць як пярун у зацірку* 'сказаць недарэчнае, абы-што', *як Марцін да клёцак* (падыходзіць) 'умела, удала (падыходзіць да чаго-небудзь)', *жыць як клёцка ў масле* 'пра спакойнае, сытае, заможнае жыццё', *як баба з яешняю* 'надакучліва', *гладка як аладка* 'пра жанчыну прывабнага выгляду', *лёгка на ўспамін як з патэльні блін* 'пра хуткае з'яўленне кагосьці, пра каго гаварылі', *качан з бураком згаварыліся* 'пра дамоўленасць не вельмі паважаных асоб' і інш.

Вобразны лад беларускіх фразеалагізмаў можа будавацца на словах, звязаных з асаблівасцямі фаўны і флоры нашай краіны: *як бусел жаб* (есці, наесціся і пад.) 'спехам, на скорую руку', *як заяц з кустоў* (выскачыць) 'нечакана, знянацку', *глядзець (пазіраць) ваўком* 'пра нахмураны, пануры, драпежны пагляд каго-небудзь', *як мядзведзь на пасеку* (лезці і пад.) 'самавольна, без дазволу', *як барсук дзяцей гладзіць* 'насуперак, наадварот', *як лісіца пад барану* (схавацца) 'дрэнна, ненадзейна', *сядзець як на вожыку* 'пра нечае некампортнае становішча', *як лось* 'спакойны', *як мурашачка* 'вельмі працавіты, руплівы', *як каліна каля млына* (пачырванець) 'вельмі моцна (пачырванець ад сораму, холаду, ветру і пад.)', *маладзіца як брусніца* 'вельмі прыгожая дзяўчына, жанчына', *бярозаю ліцца* 'горка плакаць', *заламаць асінку* 'прыняць цвёрдае рашэнне, заракаючыся рабіць што-небудзь', *за маліну* 'з вялікай ахвотай, са смакам (есці, з'есці што-небудзь) / вельмі добра, без цяжкасці (ісці, пайсці) / вельмі добры, цудоўны' і інш.

Кампанентны склад фразеалагізмаў утрымлівае таксама назвы традыцыйных свят рэлігійнай і народнай абраднасці беларусаў: *як на Дзяды* = *як на Вялікдзень* = *як на Куццю* (наесціся) = *зрабіць сабе Вялікдзень* ‘вельмі многа, удосталь, добра наесціся’, *як ад Куцці да Каляд* ‘пра нядоўгі, кароткі прамежак часу’, *як дзяўчаты на Купалле* (спаць) ‘зусім не (спаць)’, *як хата перад Тройцаю* (прыбрацца) ‘вельмі (чысты, прыбраны)’, *як воўк на Грамніцы* (завыць) ‘непрыгожа, непрыемна (спяваць)’, (сабрацца) *як ваўкі ў Піліпаўку* ‘разам (сабрацца)’ і інш. Падобныя фразеалагізмы з кампанентам-геартонімам сваім зместам актуалізуюць і пэўныя звычаі і вераванні беларусаў, звязаныя з адпаведнымі святамі.

Шэраг фразеалагічных адзінак мае ў сваім складзе тапанімічныя назвы нашай краіны: *не адзін Гаўрыла ў Полацку* = *і за Гомлем людзі ёсць* ‘не адзінкавы, ёсць і іншыя такія самыя ці падобныя’, з *Пінска да Мінска* ‘паўсюдна’, *як у Слоніме танк выстраліць* ‘невядома калі’, *як Гродна* (стары) ‘вельмі, надзвычай (стары, старадаўні)’, *за капейку вош у Баранавічы загоніць* = *за капейку жабу да Барысава дубцом пагоніць* = *за рубель жабу ў Вільню пагоніць* = *за капейку вош (блху) да Мінска загоніць (пагнаў бы)* ‘вельмі дробязны ў сваёй скупасці, прагнасці, сквапнасці’, *як у Нёман кануў* ‘прапаў, знік, не з’яўляецца куды-небудзь’, *як Сож пераплыўшы* ‘вельмі мокры’ і інш.

Цікавасць уяўляюць і выразы з тыповымі беларускімі жаночымі і мужчынскімі імёнамі (часта іх народна-гутарковымі варыянтамі): *ні к Сідару ні к Хведару* ‘няўмелы, няздатны, нікуды не варты хто-небудзь’, *як Саўка Кузьме родны Хведар* (радня) ‘вельмі далёкая радня’, *зарабіць як Саўка на барсуку* = *зарабіць як Хоўра на воўне* = (зарабіць) *як Даніла на лісідках* ‘пра адсутнасць заробку наогул / пра няўдалую спробу лёгкага заробку’, *цяргні Зося так прыйшлося* ‘пажаданне цяргнення таму, хто апынуўся ў цяжкім становішчы, трапіў у цяжкія абставіны’, *як тая Тадора то шые то пора* ‘які перарабляе сваю работу’, *як Яська з канпель* (выскачыць) ‘вельмі нечакана, знянацку’, *пусціць Дуньку ў Еўропу* ‘паводзіць сябе няўмела, неспрактыкавана, нецывілізавана’ і інш.

Цэлы комплекс фразеалагічных адзінак утрымлівае ў кампанентным складзе самабытную, безэквівалентную ў рускамоўным дачыненні лексіку беларускай мовы: *ні лой ні масла* = *ні млён ні таўкач* ‘пасрэдны чалавек, які нічым не вылучаецца, няпэўны, ні добры, ні дрэнны’ (*лой* – рус. нутраной говяжий или бараний жир, *млён* – рус. рукоятка для приведения в движение ручного жёрнова или соломорезки), *зацірку варыць* ‘спаць храпучы’ (*зацірка* – рус. мучная похлёбка, приготовленная на воде или молоке, *пярун* – рус. удар грома), *святы неруш* ‘незачэпа, недатыка / залішне спакойны, нерашучы, нехлямяжы чалавек’ (*неруш* – рус. что-либо нетронутое, первозданное), *макаць у тук* ‘абгаворваць каго-небудзь’ (*тук* – рус. растопленный жир), *хоць у покуце стаў* (каго) ‘хто-небудзь прыгожа апрануўся, прыбраўся’ (*покуць* – рус. место в углу под иконами), *у прочкі* (пайсці) ‘невядома куды, кінуўшы хату, сям’ю’ (*прочкі* – рус. уход из семьи в результате ссоры, размолвки), *як на фэст* (апануцца, прыбрацца і пад.) ‘прыгожа, па-святочнаму’ (*фэст* – рус. церковный престольный праздник; вобще праздник с ярмарками и игрищами) і інш.

Фразеалагізмы адлюстроўваюць таксама абрадавую культуру беларусаў, увасабляючы ў згорнутым выглядзе цэлую абрадавую сітуацыю, рытуал або

назваваючы канкрэтныя абрадавыя і рытуальныя дзеянні. Напрыклад, з вясельнай абраднасцю беларусаў звязаны фразеалагізм садзіць на пасад. З аднаго боку, выраз мае значэнне ‘аддаваць замуж’ і цесна звязаны з традыцыйнымі ўяўленнямі беларусаў пра чысціню і цнатлівасць нявесты. Пасад на дзяжу выкарыстоўваўся на Беларусі для праверкі цнатлівасці нявесты (а падчас і жаніха). З іншага боку, выраз выкарыстоўваецца для абазначэння адпаведнага па сямантыцы рытуалу: на пасад садзіць – гэта значыць, садзіць нявесту і жаніха (або толькі нявесту) на спецыяльна падрыхтаванае, пачэснае ганаровае месца (звычайна на покуці). Асноўны сэнс дадзенага абрада – забяспечыць багацце, здароўе, плоднасць (шматлікіх нашчадкаў), шчасце будучай сям’і шляхам перадачы функцый урадлівасці ад дзяжы, у якой замешвалі хлеб. Дзяжа ў абрадавай практыцы заклікана спрыяць нараджэнню. Лічылася таксама, што дзяжа, у якой расце каравай, здольная перадаць чалавеку такія вартасці, як доля, багацце.

Традыцыйную вясельную абраднасць беларусаў адлюстроўваюць і фразеалагізмы *даць гарбуз* ‘адмовіць таму, хто сватаецца’, *атрымаваць гарбуз* ‘абнеслаўляцца пры сватаўстве, не дабіўшыся згоды на шлюб’, *пакаціць пярсцёнак* ‘згадзіцца на ўступленне ў шлюб’, *у цыганы* (ісці, хадзіць) ‘інсцэніраваны фрагмент вясельнага абраду, дзе галоўную ролю выконваюць пераапанутыя ў цыганой асобы’, *пасажны бацька* ‘сват’, *на покут садзіць* ‘аддаваць замуж’, *саладзіць водку* ‘чалавацца па загадзе свата, музыкаў ці іншых вясельнікаў у часе вясельнага абраду’ і інш.

Абрадавай культуры беларусаў сваім прататыпам абавязаны і фразеалагізм *вадзіць казу*, які ў фразеалагічным слоўніку І. Я. Лепешава зафіксаваны са значэннямі ‘хадзіць гуртам у стане ап’янення / п’янстваць, напівацца’. Першапачаткова ўстойлівае спалучэнне ўжывалася для намінацыі народнага абраду калядавання, калі гурт хлопцаў, адзін з якіх быў апануты пад казу, хадзіў па хатах калядаваць. «Хлопцы віншавалі гаспадароў, спявалі калядныя песні, “каза” танцавала пад музыку. Каляднікаў частавалі гарэлкай, давалі падарункі. Усё гэта называлася “вадзіць казу”» [1, с. 66]. Па сведчанні В. С. Новак, у розных дыялектных традыцыях адзначаная абрадавая сітуацыя прадстаўлена іншымі этнафраземамі: *вадзіць паву з павуком*, *вадзіць мядзведзя*, *вадзіць жураўля*, *вадзіць каня*, *вадзіць сабачку*, *вадзіць вераб’я*, *вадзіць кабылу*, *вадзіць ваўка* і інш. У прыведзеных прыкладах розныя лакальныя зааморфныя персанажы з’яднаны адзіным значэннем, звязаным з магічнай здольнасцю сімвалічна ўвасобленых жывёл уплываць на ўраджайнасць і сямейны дабрабыт. Аналагічныя ім устойлівыя выразы *хадзіць па цыганках*, *хадзіць па шчодрях*, *хадзіць са шчодрай*, *хадзіць па шчадрусе* па сямантыцы суадносяцца з паняццем «калядаваць» і яскрава дэманструюць арганічнае суіснаванне абрадавага дзеяння і выканання адпаведна калядна-шчадроўнай песні [2, с. 120–121].

У фразеалагізмах фіксуюцца і міфалагічныя ўяўленні і вераванні беларусаў. Так, напрыклад, фразеалагізм *воўк дарогу перабег* са значэннем ‘вельмі шанцуе каму-небудзь’ адлюстроўвае веру беларусаў у тое, што калі воўк перабыжыць дарогу – чалавеку пашанцуе, а калі заяц ці ліса – не пашанцуе. Фразеалагізмы *як баба адварожыць (адваражыла)* ‘што-небудзь знікне, прападзе, пройдзе; пра хваробу, пачуцці, перажыванні’, *хадзіць па бабках (дзядах)* ‘хадзіць да шаптаной’, *быццам сем баб адхадзіла* = *як сем баб пашаптала* ‘пра добрую дапамогу, калі адразу палепшала’ адлюстроўваюць вераванні ў народнае рытуальна-

магічнае лекаванне, а выраз *будзе Юрка ў споведзі сем білоў з'еўшы* 'што-небудзь не адбудзецца, не выканаецца, не спраўдзіцца' адлюстравалі элементы рэлігійных вераванняў: агульнапрынятай нормай у праваслаўнай традыцыі лічыцца, што прычашчацца і спавядацца чалавек павінен нашча.

У фразеалагізмах могуць згадвацца імёны беларускіх міфічных персанажаў і актуалізавацца звязаныя з імі ўяўленні: як *Ілля хмарами* (камандаваць) 'вельмі любіць (камандаваць)' (у міфалогіі і фальклоры беларусаў Ілля спалучыў у сабе рысы біблейскага прарока Іллі і язычніцкага бога Перуна і ўяўляўся як распарадчык дажджоў і навальніц), *Пярун яго ведае* 'нічога невядома (пра каго-, што-небудзь)' (Пярун – бог грому і маланак; верагодна, выраз утварыўся па аналогіі з *Бог яго ведае, хто яго ведае*). У фразеалагізмах увасобіліся і ўяўленні пра дэманічных істот і злых духаў: з *чортам балота дзяліць* 'займацца сумніўнай справай', *баяцца як чорт крыжы* (ладана / Хрыста / крапідла / папа) 'пра моцны, панічны страх нечага' (чорт – самы пашыраны дэманічны персанаж беларускай міфалогіі), (хадзіць) як *ведзьма на Купальскага* (Купальнага) *Івана* 'пра жанчыну, што стараецца зрабіць нешта шкоднае, нядобрае / хадзіць нявесела, панура' (ведзьма – дэманічная істота, жаночае ўвасабленне нячыстай сілы; паводле паданняў, ведзьмы актывізуюцца і робяць шкоду ў Купальскую ноч, у некаторых рэгіёнах Беларусі на купальскім вогнішчы *спальвалі ведзьму*), *расчырванецца як ягіня* 'пра раз'юшаную, раззлаваную жанчыну' (ягіня – яга, ведзьма), *прыстаць як мара* = як *мара ў вочы лезці* 'пра чалавека, што прыстае да іншых, ад якога ніяк не адчапіцца' (мара – здань, злы дух) і інш.

Цікавасць уяўляюць і фразеалагізмы, змест якіх адлюстроўвае пэўныя гістарычныя падзеі, што ў розныя часы адбываліся на Беларусі, асабліваці сацыяльна-эканамічнага, палітычнага і гаспадарчага ўкладу ў даўнейшыя часы і рэакцыі на іх ў розных грамадскіх колах. Напрыклад, фразеалагізм *за дзедам шведам* 'вельмі даўно' захаваў звесткі пра прыход на беларускія землі шведскіх заваёўнікаў (1655 і 1706–1708 гг.); у выразе *ісці як на паничыну* 'прымусова, без жадання' знайшлі адбітак звесткі пра гістарычную рэалію, якая мела месца на беларускіх землях, пачынаючы з XV ст.: *паничына* – форма эксплуатацыі феадальна-залежнага насельніцтва, дармавая прымусовая праца сялян з уласным інвентаром у гаспадарцы феадала; з'явілася на Беларусі ў XV ст. з усталяваннем феадальнай уласнасці на зямлю. Пашырылася з XVI ст., калі на Беларусі склалася фальваркавая сістэма, якая прывяла да масавага запрыгоньвання сялянства. Зразумела, што такая форма працы была малапрадуктыўнай і непажаданай для сялян.

Да гэтай жа групы можна аднесці шэраг фразеалагізмаў, якія зафіксавалі пэўным чынам сацыяльна-прававыя адносіны, што існавалі ў Беларусі ў розныя часы. Кампанентамі такіх выразаў становяцца, напрыклад, назвы розных працоўных павіннасцей або іншых прымусовых абавязкаў: *шарваркі адрабляць* – марудліва, абыякава, без старання рабіць якую-небудзь справу (*шарварка* – грамадская працоўная павіннасць па будаўніцтве і рамонце замкаў, дарог, мастоў, грэбляў, плацін, млыноў і інш. дзяржаўных і панскіх збудаванняў, ачыстцы берагавых палос судаходных рэк у Вялікім Княстве Літоўскім, Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі ў XV–XVIII стст., а таксама ў Заходняй Беларусі ў 1921–1939 гг. [1, с. 415]).

Падзеі Вялікай Айчыннай вайны знайшлі адлюстраванне ў наступных фразеалагізмах: як з *Асвенцыма* ‘вельмі худы, слабы, страшны’, як з *блакаднага Ленінграда* ‘вельмі галодны’, як *фашыст пад Сталінградам* ‘зусім, канчаткова (згінуць, прапасці)’, *нялюдскі як фашыст* ‘пра злоснага, дрэннага, жорсткага чалавека’, *планы як у Гітлера* ‘пра вялікую колькасць планаў’, *накасіць як немец нававяаў* ‘пра чалавека, які мала накасіў’, *нарвацца як немцы на засаду* ‘пра траплянне ў непрыемную сітуацыю’ і інш.

Цікавымі з’яўляюцца і фразеалагізмы *смаргонская палітыка* ‘няўмелае, медзведзяватае абыходжанне; так кажуць таму, хто парушае правілы ветлівасці ў грамадстве’, *выпускнік смаргонскай акадэміі і студэнт смаргонскай акадэміі* ‘няўмелы, няўкладны, медзведзяваты ў абыходжанні чалавек’, якія сваім прата-тыпам узыходзяць да факта існавання ў Сморгоні ў XVII–XVIII стст. школы дрэсіроўкі мядзведзяў.

Такім чынам, беларускія фразеалагізмы з нацыянальна-культурным кампанентам з’яўляюцца ўнікальнай крыніцай ведаў пра культуру і гісторыю нашай краіны, а іх вывучэнне можа разглядацца як эфектыўны сродак фарміравання лінгвакультурнай (этнакультурнай, культуразнаўчай, этнакультуразнаўчай) кампетэнцыі, або нацыянальна-культурнага ўзроўню валодання мовай. Практыкаванні і заданні, скіраваныя на засваенне навучэнцамі нацыянальна і культурна маркіраваных фразеалагізмаў беларускай мовы, будуць карысныя як для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі, так і для вучняў устаноў сярэдняй адукацыі, а таксама пры вывучэнні беларускай мовы як замежнай на прасунутым узроўні.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

Выслоўі / склад. М. Я. Грынблат ; рэд. А. С. Фядосік. Мінск : Нав. і тэхн., 1979. 520 с.
Даніловіч М. А. Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны. Гродна : ГрДУ, 2000. 267 с.

Коваль В. И. Фразеология народной духовной культуры: состав, семантика, происхождение. Минск : РИВШ, 2011. 196 с.

Лепешаў І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў : у 2 т. Мінск : БелЭн, 2008.

Слоўнік беларускіх народных параўнанняў / Нац. акад. нав. Беларусі, Ін-т мовы і літарат. імя Я. Коласа і Я. Купалы ; уклад. Т. В. Валодзіна, Л. М. Салавей ; навук. рэд. В. М. Макіенка. Мінск : Бел. навука, 2011. 482 с.

Шкраба І. Р. Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі. Мінск : БелЭн, 2008. 320 с.

Юрчанка Г. Ф. Народнае мудраслоўе : слоўнік. Мінск : Бел. навука, 2002. 319 с.

БІБЛІАГРАФІЧНЫЯ СПАСЫЛКІ

1. *Лепешаў І. Я.* Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў. Мінск : БелЭн, 2004. 448 с.
2. *Новак В. С.* Устойлівыя словазлучэнні і іх семантыка ў кантэксце абрадавай культуры беларусаў (на матэрыяле зімовай каляндарна-абрадавай паэзіі) // Славянская фразеология в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах : матер. III Междунар. науч. конф., Гомель, 7–8 окт. 2003 г. / отв. ред. В. И. Коваль. Гомель : ГГУ, 2003. С. 119–123.
3. *Пятрова Н. П., Иванова С. Ф.* Фразеалагізмы з нацыянальна-культурнай семантыкай у школьных падручніках па беларускай мове // Веснік МДПУ імя І. П. Шамякіна. 2013. № 1 (38). С. 129–134.